

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1928 kl. 10 f. m.

Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1928—1929 i vad angår jordbruksärenden.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade i statsverkspropositionen gjorda framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens utlåningsfonder.

1:o) **Statens avdikningslånefond.** I punkt 1 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, avdelning utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

[1.*]

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1928—1929 från statens avdikningslånefond bevilja lån å tillhoppa högst 3,000,000 kronor;

b) såsom kapitalökning för sagda fond för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor;

c) medgiva att, där vid beviljande av lån från odlingslånefonden föreskrivits skyldighet för låntagaren att utföra odlingsarbete, låntagaren befrias från skyldigheten att fullgöra odlingsarbetet, i den mån detsamma ej blivit verkställt.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet (Utgifter för kapitalökning, bil. 4 sid. 1—10).

Sedan lång tid tillbaka hava lån av statsmedel utgått till företag, avseende avdikning av sankta marker och vattenavtappningar. Utlåningen har tidigare skett från den för ändamålet bildade odlingslånefonden. Vid 1926 års riksdag ändrades villkoren för denna lånerörelse, och i samband därmed ändrades fondens benämning till statens avdikningslånefond. Lånerörelsen berör torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter och betesvall. Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258).

* Hänvisar till punkt i statsrådsprotokollet.

Jämlikt riksdagens beslut har, såvitt angår senare år, det belopp, vartill lån ur fonden fått för år högst beviljas, uppgått till

för budgetåret 1925—1926	kronor 3,800,000
» » 1926—1927	» 3,800,000
» » 1927—1928	» 3,000,000.

Utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar har fonden under nämnda budgetår tillförts följande anslag för kapitalökning:

för budgetåret 1925—1926	kronor 3,500,000
» » 1926—1927	» 2,600,000
» » 1927—1928	» 1,000,000.

Enligt en i de av 1901 års riksdag fastställda i kungörelse den 14 juni 1901 (nr 44 sid. 1) upptagna villkoren för lån från odlingslånefonden intagen bestämmelse, som gällde intill den 1 juli 1926, då kungörelsen den 11 juni 1926 angående villkoren för lån från statens avdikningslånefond trädde i kraft, förutsattes såsom villkor för låns erhållande, att låntagaren skulle förbinda sig att odla odlingsbar mark. För odlingsarbetets samt vattenavlednings- och avdikningsarbetets fullgörande skulle säkerhet ställas. Beviljade lånemedel skulle få lyftas i mån av arbetets fortgång, och sista delen av lånet skulle utbetalas senast, då vattenavlednings- och avdikningsarbetet avsynats och godkänts. Det var således för utbekommande av lånet ej erforderligt, att även odlingsarbetet skulle vara slutfört.

I enlighet med riksdagens beslut 1926 innefatta de jämlikt sistnämnda kungörelse den 11 juni 1926 gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond ej någon odlingsskyldighet för låntagaren. Bland de förändringar, som i övrigt vidtagits i villkoren för erhållande av lån av ifrågavarande slag, må framhållas, att obligatorisk syneförrättning enligt vattenlagen uppställts såsom förutsättning därför. I fråga om lånens återbetalning och förräntning innebär kungörelsen i huvudsak icke någon ändring i förhållande till förut gällande motsvarande bestämmelser angående lån ur odlingslånefonden.

Punkt c i förevarande framställning avser upphävande i enlighet med av lantbruksstyrelsen framställt förslag av den odlingsskyldighet, som, på sätt ovan nämnts, föreskrivits vid beviljande av lån från den före avdikningslånefondens tillkomst förefintliga odlingslånefonden.

I skrivelse den 30 september 1927 har *lantbruksstyrelsen*, efter att hava åberopat vad styrelsen uttalat i utlåtande den 21 oktober 1925, anfört i huvudsak följande.

De av lantbruksstyrelsen i nämnda utlåtande påvisade olägenheterna av odlingsskyldigheten kvarstode i de fall, där lån från odlingslånefonden enligt tidigare kungörelser beviljats torrlägningsföretag och föreskrivet odlingsarbete icke slutförts. Antalet dylika företag torde uppgå till omkring 700. Någon reell nytta av ett bibehållande av odlingsplikten för dessa företags vidkommande torde icke kunna påvisas. I varje fall stode nyttan

ej i rimligt förhållande till de avsevärda kostnader, som överbakandet av odlingsplikts fullgörande komme att förorsaka statsverket under en lång följd av år eller intill dess statslånet slutamorterats och frågan om låntagaren åliggande förpliktelser sålunda avskreves.

Lantbruksstyrelsen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte, att det finge ankomma på vederbörande intressenter i med lån från odlingslånefonden understödda torrlägningsföretag att efter eget gottfinnande fullborda ännu återstående föreskrivet odlingsarbete.

Statskontoret har ansett föreskrift böra meddelas i syfte att jämväl innehavare av lån från odlingslånefonden befriades från odlingstvång. Då en dylik föreskrift icke överensstämde med de äldre stadgandena för odlingslån torde för meddelande av en sådan bestämmelse krävas riksdagens medverkan

Departementschefen har till statsrådsprotokollet anfört följande:

»Vad först angår spørgsmålet om upphävande av det odlingstvång, som pläгат föreskrivas för beviljande av lån ur odlingslånefonden, anser jag mig, med hänsyn till de besparingar för statsverket, som därigenom skulle vinnas, och på de av lantbruksstyrelsen i övrigt anförda skäl, böra tillstyrka, att odlingsskyldigheten upphör. Såsom statskontoret framhållit, synes ej vara lämpligt att vinna detta ändamål genom en bestämmelse om inställandet av den verksamhet, som för närvarande utövas av lantbruksstyrelsen för kontroll av det odlingsarbete, som ålagts låntagare från odlingslånefonden. Skall en ändring ske, bör den ordnas på så sätt, att de låntagare, som ännu ej utfört föreskrivet odlingsarbete, befrias från fullgörandet av detsamma. Frågan om genomförandet härav torde, såsom framgår av ovanstående redogörelse, huvudsakligen vara beroende av, om eventuella inteckningshavare kunna bli lidande genom dylikt eftergivande.

Erinras må, att enligt de av riksdagen år 1926 på förslag av Kungl. Maj:t godkända bestämmelserna för lån från statens avdikningslånefond ej föreskrives odlingsskyldighet såsom villkor för erhållande av lån från nämnda fond. Vid nämnda bestämmelsers tillkomst har sålunda ej ansetts erforderligt att till inteckningshavarnas säkerhet fastställa en sådan skyldighet.

Ej heller ett uppgivande av den odlingsskyldighet, som föreskrivits vid beviljande av lån från odlingslånefonden, synes föranleda någon olägenhet för vederbörande inteckningshavare. Vad angår de lån, som utlämnats enligt villkoren i den intill 1902 gällande kungörelsen den 27 maj 1898, hava visserligen lånebeloppen kunnat bestämmas med hänsyn till hela den beräknade kostnaden för vattenlednings- och avdikningsarbetet och under förutsättning av uppodling av den torrlagda marken, men på grund av de avbetalningar, som under årens lopp skett å lånen, torde låntagarnas befriande från odlingsarbetets fullgörande ej kunna medföra någon som helst risk för inteckningshavarna. Vidkommande de enligt kungörelserna den 14 juni 1901 och den 9 oktober 1914 beviljade lån må framhållas, att villkoren för dessa låns åtnjutande, bortsett från föreskriften om odlingsskyldigheten, i huvudsak överensstämmer med de lånevillkor, som enligt kungörelsen den

11 juni 1926 gälla för beviljande av lån från avdikningslånefonden. Enligt alla dessa författningar begränsas lånebeloppet till 70 procent av jordförbättringsvärdet. Såsom framgår av lantbruksstyrelsens utlåtande den 21 oktober 1925, har värdet av jordförbättringen vid beviljande av lån enligt äldre författningar sedan en lång följd av år utan avseende å odlingsskyldigheten beräknats efter samma grunder, som komma till tillämpning vid bestämmande av jordförbättringen vid de torrlägningsföretag, till vilkas utförande lån lämnas enligt nu gällande kungörelse. Därest beloppet av något av de äldre lånen skulle hava bestämts efter ett förbättringsvärde, vid vars beräkning hänsyn tagits till odlingsskyldigheten, torde i allt fall nu gjorda avbetalningar å sådant lån uppgå till belopp, som vida överstiga den ökning av lånesumman, som föranletts av sättet för värdeförbättringens beräkning.

I avseende å ordningen för fastställande av jordförbättringsvärdet förefinnes visserligen den skillnaden mellan kungörelsen den 11 juni 1926 samt 1901 och 1914 års författningar, att samma värde enligt förstnämnda kungörelse alltid fastställles vid syneförrättning enligt vattenlagen, under det att enligt de båda äldre kungörelserna, i vilka obligatorisk syneförrättning ej föreskrevs såsom villkor för låns erhållande, lånets storlek bestämdes efter ett av lantbruksstyrelsen eller samma styrelse samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vitsordat förbättringsvärde. Givetvis innebär förbättringsvärdets uppskattande vid laga syneförrättning en god garanti för att detta blir riktigt beräknat. Men erinras må, att även flera av de företag, till vilka nu ifrågavarande lån lämnats, förberetts genom laga syneförrättning, samt att plan rörande företagen, innefattande uppskattning av jordförbättringsvärdet, alltid uppgjorts av sakkunnig person. Det kan därför näppe-
ligen antagas, att vid beräkning av jordförbättringsvärdet enligt de båda äldre kungörelserna så avsevärd felbedömning skett, att inteckningshavarnas säkerhet försämrats genom odlingslånet. Vidare må framhållas att, på sätt lantbruksstyrelsen erinrat i sitt utlåtande den 21 oktober 1925, den säkerhet för inteckningshavare, som odlingsskyldigheten avsetts skola innebära, i regel torde vara ganska ringa, ej minst med hänsyn till svårigheten att tvinga tredskande fastighetsägare att fullgöra odlingsarbetet.

Vad vidare angår frågan om storleken av det sammanlagda lånebelopp, som under instundande budgetår må av Kungl. Maj:t medgivas från statens avdikningslånefond, samt den kapitalökning, som bör för samma tid tillföras fonden, har jag intet att erinra mot att i förra hänseendet upptages det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet av 3,000,000 kronor. För tillgodoseende av behovet av kapitalökning torde enligt inom jordbruksdepartementet verkställd beräkning ett belopp av 700,000 kronor vara tillräckligt för tillgodoseende av nödiga utbetalningar.»

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit skäl till erinran mot Kungl. Maj:ts förvarande framställning, hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1928—1929 från statens avdikningslånefond bevilja lån å tillhoppa högst 3,000,000 kronor;

b) såsom kapitalökning för sagda fond för budgetåret 1928—1929 anvisa ett *reservationsanslag* av 700,000 kronor;

c) medgiva att, där vid beviljande av lån från odlingslånefonden föreskrivits skyldighet för låntagaren att utföra odlingsarbete, låntagaren befrias från skyldigheten att fullgöra odlingsarbetet, i den mån det samma ej blivit verkställt.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

2:o) **Egnahemslånefonden.** Under punkt 2 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, såsom kapitalökning för egnahemslånefonden beräkna för budgetåret 1928—1929 ett belopp av 9,000,000 kronor.

[2.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom för riksdagen velat

anmäla.

3:o) **Kraftledningslånefonden.** Under punkt 3 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att lån ur kraftledningslånefonden må under 1928 beviljas till ett belopp av högst 2,000,000 kronor.

[3.]

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet. (Utgifter för kapitalökning, bil. 4 sid. 10 och 11).

Kraftledningslånefonden inrättades enligt beslut vid 1918 års riksdag. Allmänna bestämmelser för denna lånerörelse hava meddelats genom kungörelse den 13 september 1918 (nr 718), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 480/1919, nr 194/1923 och nr 366/1925.

Jämlikt riksdagens beslut har det belopp, vartill lån ur fonden fått för året högst beviljas, för 1927 uppgått till 2,500,000 kronor.

Det föreliggande förslaget innefattar, att utlåningsbeloppet för 1928 skulle bestämmas till 2,000,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att departementschefen ansett någon kapitalökning icke vara erforderlig vid ett sådant utlåningsbelopp.

Utskottet.

Med tillstyrkan av bifall till Kungl. Maj:ts framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,
att lån ur kraftledningslånefonden må under 1928
beviljas till ett belopp av högst 2,000,000 kronor.

Stockholm den 19 mars 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 14.